

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І
МЕНЕДЖМЕНТУ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: « Прозорість та підзвітність у публічному управлінні: шляхи
підвищення довіри громадян »

Здобувачки 4 курсу АПУА групи
Освітньої програми Публічне управління та
адміністрування
Спеціальності 281 « Публічне управління та
адміністрування»
Галузі знань 281 «Публічне управління та
адміністрування»
Ступеня вищої освіти бакалавр
Бондар Тетяни Сергіївни

Науковий керівник Довгань В.І.
Професор кафедри публічного управління та
адміністрування, доктор наук з державного
управління, заслужений діяч науки і техніки
України

Розширена шкала	_____	_____
Кількість балів:	_____	Оцінка: ECTS _____
Голова комісії	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Члени комісії	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)

**м. Вінниця
2026**

***Анотація.** Бондар Т.С. Прозорість та підзвітність у публічному управлінні: шляхи підвищення довіри громадян: кваліфікаційна робота здобувача ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2026. 60 с.*

Мета дослідження полягала у визначенні ролі прозорості та підзвітності у публічному управлінні та пошуку шляхів підвищення довіри громадян до органів влади. Об'єктом дослідження є система публічного управління та взаємодія органів влади з громадянами у процесі забезпечення прозорості та підзвітності.

Запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів прозорості, розвитку цифрових сервісів і покращення комунікації між владою та громадськістю.

Ключові слова: прозорість, підзвітність, публічне управління, довіра громадян, електронне врядування, відкриті дані.

***Annotation.** Bondar T.S. Transparency and accountability in public administration: ways to increase the trust of citizens: qualifying work of a higher education bachelor's degree in the specialty 281 Public management and administration. Vinnytsia: Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 2026*

The purpose of the study was to determine the role of transparency and accountability in public administration and to find ways to increase citizens' trust in authorities. The object of the study is the system of public administration and the interaction of authorities with citizens in the process of ensuring transparency and accountability.

Practical recommendations on improving transparency mechanisms, developing digital services and improving communication between the authorities and the public have been developed.

Key words: transparency, accountability, public administration, trust of citizens, electronic governance, open data.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	7
1.1 Поняття, сутність і принципи прозорості та підзвітності в системі публічного управління	8
1.2 Роль прозорості та підзвітності у формуванні довіри громадян до органів влади	12
1.3. Правові основи забезпечення прозорості та підзвітності в Україні	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ Й ПІДЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ	22
2.1. Реалізація принципів прозорості та підзвітності в умовах воєнного стану	22
2.2. Електронні інструменти забезпечення підзвітності органів влади	27
2.3. Основні проблеми та бар'єри у забезпеченні довіри громадян до влади	32
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ДОВІРИ ГРОМАДЯН	36
3.1. Інноваційні підходи до забезпечення відкритості та підзвітності..	36
3.2. Міжнародні рекомендації щодо підвищення прозорості та довіри громадян.....	40
3.3 Практичні шляхи підвищення прозорості та довіри громадян в Україні.....	46
ВИСНОВКИ:	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Розвиток публічного управління в Україні створює необхідність формування відкритої, ефективної та орієнтованої на інтереси громадян системи державної влади. У сучасних умовах, коли країна одночасно стикається з воєнними загрозами, трансформацією державних інституцій та рухом у напрямі європейської інтеграції, необхідність реалізації принципів прозорості та підзвітності значно зростає. Вони стають необхідною складовою ефективного публічного управління. Йдеться не просто про формальну відкритість, а про реальну доступність інформації щодо діяльності органів влади для громадян. Важливо, щоб ці принципи забезпечували відповідальність посадових осіб за ухвалені рішення та їх наслідки, що в кінцевому результаті зміцнює довіру суспільства до держави. Практичне використання цих принципів покращує ефективність прийняття рішень та обмежує можливості для зловживань. Водночас використання цифрових інструментів прозорості дозволяє зробити процеси ухвалення рішень більш зрозумілими та доступними для громадян, а також забезпечує більше можливостей контролю суспільства за діяльністю органів влади.

Незадовільний рівень відкритості або слабкі механізми підзвітності можуть призводити до зниження довіри населення, ускладнення взаємодії між владою та суспільством і виникнення соціальної напруги. У зв'язку з цим актуальним є дослідження сучасних підходів до забезпечення прозорості в публічному управлінні та визначення практичних шляхів удосконалення механізмів підзвітності. Аналіз цієї проблеми сприятиме розробленню дієвих рекомендацій, спрямованих на зміцнення довіри громадян, удосконалення принципів відповідального управління та підвищення результативності роботи органів публічної влади.

Питання прозорості та підзвітності у сфері публічного управління активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Значний внесок у дослідження зробили такі автори, як Т.І. Коломієць, О.О.

Оболенський, І.В. Дегтяр, Н.С. Нижник, а також зарубіжні дослідники - М. Бовенс, Дж. П'єр, Г. Петерс, які аналізують механізми підзвітності, взаємодії влади з громадянами, інструменти електронного врядування та концепції належного управління. У наукових дослідженнях значна увага приділяється питанням забезпечення відкритості діяльності влади, впровадженню ефективних стандартів її підзвітності, способах комунікації органів влади з населенням, оцінці ефективності державних інституцій та ролі інформаційних технологій у забезпеченні відкритості. Незважаючи на достатню кількість наукових напрацювань, проблеми впровадження принципів прозорості та підзвітності в умовах України, а також їхній вплив на формування довіри громадян залишаються недостатньо врегульованими та потребують додаткового дослідження і узагальнення. Особливо актуальною є проблема інтеграції сучасних цифрових інструментів і механізмів електронного врядування у повсякденну практику публічного управління, а також розробки методик оцінки їх результативності та ролі у становленні відкритого й відповідального управління в умовах суспільних трансформацій. Актуальність теми зумовлена потребою більш ефективного впровадження європейських стандартів належного врядування, удосконалення цифрових інструментів публічної комунікації та зменшення рівня недовіри між органами влади та громадянами. Прозорість і підзвітність є важливими передумовами ефективного впровадження та результативності реформ, протидії корупції, зміцнення демократичних інститутів і сприяння участі населення у прийнятті рішень. Тому дослідження механізмів, проблем та перспектив розвитку цих принципів є важливим і практично значущим для сфери публічного управління.

Мета роботи полягає у вивченні теоретичних та практичних аспектів забезпечення прозорості й підзвітності у сфері публічного управління, проаналізувати сучасний стан їх реалізації в Україні та сформулювати шляхи підвищення довіри громадян до органів влади. Підсумковий результат дослідження орієнтований на вирішення проблеми низького рівня прозорості

та відповідальності у діяльності органів публічної влади, який наразі не в повній мірі відповідає очікуванням суспільства. Це, у свою чергу, має сприяти зміцненню довіри громадян до влади та створенню практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів відкритості й відповідальності у системі публічного управління.

Для досягнення мети роботи поставлено наступні завдання:

- Уточнити поняття та принципи прозорості і підзвітності у публічному управлінні
- Визначити вплив прозорості та підзвітності на довіру громадян
- Охарактеризувати правові основи забезпечення прозорості в Україні
- Дослідити особливості реалізації прозорості в умовах воєнного стану
- Проаналізувати електронні інструменти забезпечення підзвітності органів влади
- Визначити основні проблеми та бар'єри довіри громадян до влади
- Узагальнити міжнародний досвід та рекомендації щодо підвищення прозорості та довіри громадян до органів влади
- Визначити практичні шляхи підвищення прозорості та довіри громадян в Україні

Об'єктом дослідження є система публічного управління України, яка включає процеси та відносини, пов'язані із забезпеченням прозорості та підзвітності органів влади.

Предметом дослідження виступають механізми, інструменти та практичні підходи до забезпечення відкритості й підзвітності органів публічної влади, а також їхній вплив на рівень довіри громадян .

У кваліфікаційній роботі були використані такі методи дослідження: аналіз, історико-логічний аналіз, порівняльний метод, системний підхід, SWOT-аналіз, GAP-аналіз, моделювання та вибіркового метод.

Отримані результати дослідження можуть бути використані органами публічної влади з метою вдосконалення процедур забезпечення відкритості та

підзвітності, розвитку електронних сервісів, а також покращення взаємодії з громадянами. Запропоновані рекомендації спрямовані на зміцнення довіри населення до органів влади та підвищення ефективності публічного управління. Крім того, результати роботи можуть слугувати основою для подальших досліджень у сфері публічного управління та вдосконалення співпраці між владними структурами і громадськістю.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були апробовані під час участі у науково-практичних заходах. Зокрема, результати дослідження доповідалися на науково-практичній конференції «Глобальні виклики і сталий розвиток територіальних громад: досвід України». Крім того, тези на тему «Прозорість та підзвітність публічної влади як чинники підвищення довіри громадян» прийняті до публікації у збірнику матеріалів X Міжнародної студентської наукової конференції «Актуальні питання та перспективи проведення наукових досліджень». Також тези на тему «Роль прозорості та підзвітності у формуванні ефективного менеджменту публічної влади» були представлені у програмі I Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент у добу трансформацій: стратегічний, інноваційний та людський виміри», що відбулася 24 квітня 2026 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

1.1 Поняття, сутність і принципи прозорості та підзвітності в системі публічного управління

Функціонування публічної влади в Україні сьогодні відбувається в умовах постійних змін і зростаючих суспільних очікувань. Громадяни дедалі більше звертають увагу не лише на результати функціонування органів влади, а й на те, наскільки відкрито та зрозуміло приймаються управлінські рішення. У цьому випадку особливу роль відіграє прозорість і підзвітність, які визначають якість взаємодії між владою та суспільством. Вони сприяють доступу до інформації про діяльність державних інституцій, створюють можливості для оцінювання їхніх дій і сприяють більш активній участі громадян у публічних процесах. Таким чином відкритість влади та її здатність нести відповідальність за ухвалені рішення формують довіру до державної політики й підвищують готовність суспільства до співпраці з органами публічної влади.

У наукових джерелах прозорість у сфері публічного управління зазвичай розглядають як відкритість функціонування органів влади та гарантування доступу громадян до відомостей про їх діяльність і ухвалення управлінських рішень. Вона передбачає можливість отримувати повну, перевірену й своєчасну інформацію щодо роботи державних інституцій, прийнятих ними рішень, розподілу бюджетних коштів і реалізації державних програм [1, с.41].

Водночас прозорість не обмежується лише оприлюдненням офіційних документів або статистичних даних. Фактично це передбачає забезпечення таких умов, коли інформація доступна, зрозуміла та має практичну користь для громадян. Це означає, що органи влади повинні не лише надавати

інформацію, а й забезпечувати своєчасне оновлення інформації, її відкритість і можливість використання громадянами для аналізу діяльності органів влади.

Поняття підзвітності у публічному управлінні тісно пов'язане з принципом прозорості, однак має власний зміст. Якщо прозорість спрямована на забезпечення відкритості інформації, то підзвітність означає відповідальність органів влади за прийняті рішення та обов'язок звітувати перед суспільством про свою діяльність, надавати пояснення щодо причин ухвалення рішень, обґрунтовувати їх зміст і нести відповідальність за результати впровадження.

Підзвітність передбачає функціонування системи контролю за роботою органів влади, які дозволяють оцінювати ефективність управлінських рішень та запобігати зловживанням владою. Такими механізмами можуть бути парламентський контроль, державний аудит, діяльність спеціальних контрольних органів, а також суспільний контроль, який здійснюється засобами масової інформації та громадськими організаціями [2, с.21].

Сутність принципів прозорості й підзвітності проявляється у встановленні гармонійних відносин між органами влади та громадянами. У демократичній державі органи публічної влади повинні діяти відкрито та підконтрольно громадянам, адже саме громадяни виступають джерелом державної влади. Прозорість забезпечує можливість доступу до інформації та розуміння управлінських процесів, тоді як підзвітність створює умови для оцінки діяльності органів влади та застосування відповідальності у випадку порушення законодавства або неефективного управління.

Філософське підґрунтя цих принципів полягає у концепції довіри як соціального договору, де влада отримує легітимність через моральну відповідальність перед громадою. У такій моделі управління відкритість діяльності державних інституцій та їхня підзвітність суспільству виступають важливими умовами формування довіри між владою і громадянами [3, с.112].

У сучасній теорії публічного управління прозорість і підзвітність розглядаються як важливі складові концепції належного врядування (good

governance). Згідно з цією концепцією основою ефективного державного управління є відкритість і відповідальність влади. Не менш значущими залишаються верховенство права, залучення громадян до ухвалення рішень і належна організація управлінських процесів. [4, с.102]. Саме тому прозорість і підзвітність виступають важливими інструментами забезпечення демократичного характеру державної влади.

Упішність функціонування органів влади прямо пов'язана з тим, наскільки у їхній діяльності забезпечується відкритість і належний рівень підзвітності перед суспільством. Саме ці принципи створюють передумови для зростання довіри громадян до державних установ. Серед ключових принципів прозорості виділяється відкритість і доступність інформації, яка забезпечує громадянам та зацікавленим сторонам безперешкодний доступ до всіх даних про діяльність органів влади, ухвалені рішення, використання ресурсів та реалізацію програм. Принцип своєчасності та повноти даних забезпечує надання інформації в строки, які забезпечують громадянам можливість оцінювати діяльність органів влади та брати участь у прийнятті рішень. Крім того це надає змогу здійснювати контроль та гарантує об'єктивність і повноту представленої інформації. Принцип активної комунікації з громадськістю та забезпечення зворотного зв'язку забезпечує налагодження системи двосторонньої взаємодії: органи влади не лише надають інформацію, а й враховують пропозиції, зауваження та потреби громадян [5, с. 262-263].

Принципи підзвітності передбачають відповідальність перед суспільством і законодавчими органами. Вони визначають обов'язок органів влади та їх представників відповідати за наслідки ухвалених рішень і вчинених дій як у політичному, так і в правовому аспектах. Принцип контролю і нагляду за діяльністю органів влади забезпечує систематичну оцінку їх ефективності через механізми внутрішнього та зовнішнього аудиту, перевірок, ревізій, а також участь громадянського суспільства в оцінці управлінських рішень. Особливе значення має принцип прозорості бюджетних і фінансових процесів,

який гарантує оприлюднення даних про формування, розподіл і використання публічних коштів, завдяки чому громадяни і контролюючі органи можуть оцінювати ефективність управління фінансами та запобігати нецільовому використанню ресурсів [6, с.26-27].

Практична реалізація принципів прозорості у системі публічного управління здійснюється через різні механізми. Серед них важливе місце займають відкриті державні реєстри, офіційні веб-портали органів влади, публічні звіти, електронні сервіси та системи відкритих даних. Завдяки розвитку інформаційних технологій значно розширилися можливості громадян одержувати інформацію про функціонування державних органів. Зокрема, розвиток електронного урядування сприяє підвищенню відкритості державного управління та покращує доступ громадян до публічної інформації.

Підзвітність у системі публічного управління реалізується через систему контролю та оцінки діяльності органів влади. До основних механізмів підзвітності належать внутрішній та зовнішній аудит, парламентський контроль, діяльність контрольних органів, а також участь громадянського суспільства у моніторингу діяльності державних установ. Значну роль у забезпеченні підзвітності відіграють також засоби масової інформації, які висвітлюють діяльність державних органів та підвищують рівень проінформованості громадян [7, с. 2-3].

Отже, прозорість і підзвітність є важливими принципами функціонування системи публічного управління. Прозорість передбачає відкритість діяльності органів влади та доступ громадян до інформації про прийняті рішення і використання публічних ресурсів, тоді як підзвітність спрямована на відповідальність органів влади перед суспільством за результати їх діяльності. Виявлено, що між цими принципами існує тісний зв'язок, завдяки якому вони підсилюють дію один одного. Вони позитивно впливають на ефективність державного управління, сприяють зниженню корупційних ризиків і зміцнюють довіру громадян до органів влади. Їх реалізація потребує відкритості інформації та її своєчасного оприлюднення.

1.2 Роль прозорості та підзвітності у формуванні довіри громадян до органів влади

Розвиток українського суспільства супроводжується підвищеною увагою до довіри громадян до публічних інституцій., що безпосередньо пов'язано з рівнем прозорості та підзвітності їх діяльності. У сучасному суспільстві все більш відчутною стає тенденція до зростання вимог і очікувань громадян щодо діяльності органів влади. Люди прагнуть більшої відкритості, зрозумілості рішень і реальної відповідальності посадових осіб. Це пов'язано як із розвитком інформаційного простору, так і з підвищенням рівня громадянської свідомості, що змушує державні інституції працювати більш прозоро та орієнтуватися на потреби суспільства.

У громадській думці значною мірою сформувався негативний імідж влади, пов'язаний із поширеними уявленнями про корупцію та неефективність управління. За таких умов посилюється суспільний запит на більш відкриту, прозору та прогнозовану державну політику, здатну забезпечити діалог і досягнення суспільної згоди. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність впровадження сучасних підходів до формування й реалізації публічної політики, а також перегляду управлінських підходів із фокусом на відкритість, відповідальність і партнерство з громадянами. [8, с.19-20].

Відкритість у роботі державних інституцій є основою довіри громадян, оскільки саме вона дає можливість отримувати повну, своєчасну й достовірну інформацію про прийняті управлінські рішення. Завдяки цьому громадяни мають можливість не лише ознайомлюватися з діяльністю органів влади, а й самостійно оцінювати обґрунтованість прийнятих рішень, їх законність і відповідність суспільним інтересам. Така відкритість сприяє кращому розумінню дій влади та підвищує рівень довіри до неї, адже зменшує можливість необґрунтованих припущень і домислів, замінюючи їх перевіреними фактами.

Підзвітність доповнює прозорість тим, що забезпечує справжню відповідальність посадовців за порушення. Коли громадяни бачать, що чиновники несуть наслідки за корупцію або неефективне управління, наприклад через звільнення, штрафи або кримінальні справи, вони переконуються, що система працює, а прозорість не є лише формальністю.

Важливим аспектом впливу прозорості та підзвітності на рівень довіри громадян є формування відчуття справедливості у діяльності органів державної влади, адже коли управлінські рішення ухвалюються відкрито, із дотриманням зрозумілих процедур і принципу рівності перед законом, громадяни краще сприймають їхню обґрунтованість і доцільність. У такому випадку влада розглядається як така, що діє в інтересах усього суспільства, а не окремих його груп, що сприяє зниженню соціальної напруги та підвищує відчуття справедливого розподілу ресурсів і можливостей. У результаті відкритість діяльності органів влади формує у громадян відчуття залученості до управлінських процесів і можливості контролю за ними, що позитивно впливає на рівень довіри. У підсумку це зміцнює легітимність державних інституцій і створює основу для стабільного розвитку демократичного суспільства [9, с.67-68].

Прозорість і підзвітність виконують комплексну роль у системі публічного управління, поєднуючи інформаційну, контрольну, антикорупційну, комунікаційну та легітимаційну функції. Вони забезпечують відкритість діяльності органів влади, створюють можливості для оцінювання їхніх рішень і обмежують ризики зловживань. Водночас ці принципи сприяють налагодженню взаємодії між владою і суспільством, роблять управлінські процеси більш зрозумілими та передбачуваними. У підсумку саме їх реалізація формує довіру громадян і підвищує сприйняття влади як відповідальної та такої, що діє в інтересах суспільства.

Водночас прозорість і підзвітність відіграють важливу роль у формуванні партнерських відносин між владою та громадянами. Відкритість діяльності органів влади сприяє кращому розумінню їхніх дій і рішень,

зменшує рівень недовіри та створює основу для налагодження постійного діалогу. За таких обставин у громадян з'являється можливість не лише ознайомлюватися з інформацією, а й висловлювати власну позицію щодо суспільно важливих питань, активно долучатися до їх обговорення, висловлювати власну позицію та реально впливати на процес ухвалення управлінських рішень. З іншого боку, підзвітність забезпечує відповідальне ставлення органів влади до таких процесів і підсилює відчуття взаємної довіри. У результаті формується більш відкрите і орієнтоване на взаємодію середовище, у якому співпраця між владою та громадянами стає більш ефективною і змістовною. Така взаємодія сприяє підвищенню довіри до органів влади, оскільки громадяни бачать реальні результати їхньої діяльності та відчувають власну залученість до процесів управління. У підсумку формується більш стабільна система взаємовідносин між державою і суспільством, у якій довіра базується на відкритості, відповідальності та ефективності управлінських рішень [10, с. 15].

Разом із тим відкритість і прозорість у діяльності публічних органів не мають стабільного характеру та змінюються з часом під дією різних чинників. Прозорість у цьому контексті доцільно розглядати комплексно: як передумову забезпечення підзвітності, як дієвий механізм контролю та як важливий фактор ефективного функціонування системи публічного управління. Дослідження Transparency International Ukraine «Рейтинг прозорості 100 міст 2025» показує, що проблема підзвітності органів публічної влади залишається актуальною. Середній рівень прозорості 100 міст становив лише 42,1%: великі міста – 60,2%, середні – 42,5%, малі – 34,1%. Лише 5 міст з 100 досягли статусу «прозорі» (>70 балів), що негативно впливає на довіру суспільства до влади та готовність громадян до співпраці [11]. Така ситуація свідчить про нерівномірний рівень відкритості на місцевому рівні та наявність проблем у забезпеченні прозорості управлінських процесів. Низькі показники, особливо в малих і середніх громадах, ускладнюють здійснення громадського контролю та знижують зацікавленість громадян у взаємодії з владою.

Варто наголосити, що відкритість і підзвітність суттєво впливають на підвищення якості управлінських рішень, адже прозорість процедур та наявність громадського контролю спонукають владні структури діяти більш обґрунтовано, послідовно та відповідально. У таких умовах посадові особи змушені глибше аналізувати ситуацію, враховувати інтереси різних груп населення та прогнозувати можливі наслідки своїх дій. Це зменшує ймовірність помилок, зловживань і прийняття необґрунтованих рішень. Постійний суспільний контроль і прозорість діяльності органів влади сприяють утвердженню високих вимог до професійної етики, дисциплінованості та чесності серед посадовців. У довгостроковій перспективі це веде до підвищення результативності системи публічного управління, зміцнює рівень довіри населення, покращує репутацію державних установ і створює основу для стабільного та гармонійного розвитку суспільства.

Отже, підводячи підсумки, роль прозорості та підзвітності у формуванні довіри громадян до органів влади є фундаментальною, оскільки саме ці принципи формують уявлення про державну діяльність як передбачувану, справедливу та зорієнтовану на врахування потреб суспільства. Прозорість гарантує відкритий доступ до інформації про управлінські рішення, використання бюджетних ресурсів і результати діяльності органів влади. Це дає громадянам можливість об'єктивно оцінювати законність, ефективність і доцільність дій посадовців, зменшує простір для чуток і підозр та замінює припущення перевіреними фактами.

Підзвітність доповнює прозорість, забезпечуючи реальні механізми відповідальності посадових осіб перед суспільством. Йдеться про наявність контролюючих інструментів, процедур перевірки, публічного звітування та юридичних наслідків у разі порушення закону чи зловживання повноваженнями. Саме усвідомлення невідворотності відповідальності сприяє підвищенню якості управлінських рішень і зміцнює впевненість громадян у справедливості державної системи.

Взаємодія цих принципів створює комплексний ефект: постійна відкритість робить діяльність влади більш зрозумілою та передбачуваною, а дієва підзвітність мотивує посадовців діяти професійно й добросовісно. У таких умовах громадяни переходять від пасивного спостереження до активної участі в процесах контролю та громадського обговорення. Крім того, прозорість і підзвітність сприяють зменшенню корупційних ризиків, більш ефективному використанню державних ресурсів і зміцненню інституційної спроможності органів влади.

Таким чином, прозорість і підзвітність не лише зміцнюють довіру як важливий показник демократичного врядування, а й формують основу для реального партнерства між державою та суспільством. Довіра в цьому випадку ґрунтується на послідовних діях, відкритості рішень і конкретних результатах діяльності органів влади.

1.3. Правові основи забезпечення прозорості та підзвітності в Україні

Належне функціонування системи публічного управління в демократичній державі неможливе без чітко сформованої та визначеної правової основи. Саме вони встановлюють правила, які забезпечують відкритість діяльності органів влади та визначають межі їхньої відповідальності перед суспільством. Наявність таких норм створює правове підґрунтя для прозорості діяльності державних інституцій, сприяє впорядкуванню управлінських процесів і забезпечує можливість контролю з боку громадян. У результаті формується більш зрозуміла та відповідальна система взаємодії між владою і суспільством. З огляду на це прозорість і підзвітність виступають не лише управлінськими принципами, а й юридично закріпленими вимогами, дотримання яких є обов'язковим для суб'єктів публічної влади. Саме право визначає механізми доступу громадян до інформації, форми контролю за діяльністю органів влади та межі відповідальності посадових осіб. Завдяки правовому регулюванню забезпечується баланс між повноваженнями державних інституцій та правами громадян, що сприяє формуванню відкритої та підзвітної системи управління.

В Україні правові засади забезпечення відкритості та підзвітності у сфері публічного управління формувалися поступово під впливом суспільного запиту на демократичні зміни, зниження рівня корупції та підвищення ефективності державної політики. Вагоме значення в цьому процесі має Конституція України, яка закріплює основні права і свободи людини та громадянина. Зокрема, відповідно до неї, «кожному гарантується право на свободу думки і слова, а також на вільне отримання, зберігання і поширення інформації» [12]. Такі положення створюють основу для забезпечення відкритості діяльності публічних інституцій та доступу громадян до суспільно важливої інформації.

Крім того, стаття 38 Конституції України забезпечує громадянам можливість брати участь у державних справах. Зокрема, «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, в тому числі обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [12]. Таким чином, конституційні норми створюють правову базу для прозорості та відповідальності влади, сприяють розвитку демократичних принципів урядування та зростанню довіри суспільства до державних структур.

Важливим етапом у становленні законодавчого регулювання прозорості в Україні стало прийняття Закону України «Про інформацію», який визначив основи регулювання інформаційних відносин і закріпив ключові принципи доступу до інформації. Цей нормативно-правовий акт належить до перших документів незалежної України, що окреслили базові підходи до регулювання інформаційної сфери. У ньому закладено право громадян на отримання інформації, а також визначено основні засади формування державної інформаційної політики. Значну увагу приділено забезпеченню відкритості інформації та можливості громадян отримувати відомості про діяльність публічних інституцій. Крім того, закон встановлює загальні правила обігу інформації, що сприяло впорядкуванню інформаційних процесів і стало підґрунтям для подальшого розвитку законодавства у цій сфері [13].

Наступним етапом розвитку правового регулювання у сфері забезпечення прозорості в Україні стало ухвалення Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, який набрав чинності 10 травня цього ж року. Прийняття цього нормативно-правового акта стало важливим кроком у напрямі посилення відкритості діяльності державних інституцій, оскільки він суттєво розширив можливості громадян щодо отримання інформації, що перебуває у розпорядженні органів публічної влади [14].

Суттєву роль у формуванні правових механізмів прозорості та підзвітності органів влади відіграє законодавство, спрямоване на протидію

корупції та забезпечення фінансового контролю. Зокрема, Закон України «Про запобігання корупції» визначає систему заходів фінансового контролю, серед яких важливе місце займає електронне декларування доходів і майна посадових осіб. Контроль за дотриманням цих вимог здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції, що сприяє підвищенню прозорості діяльності державних службовців. Разом з тим Бюджетний кодекс України закріплює принцип відкритості бюджетної системи, який передбачає можливість отримання інформації про процес формування та використання бюджетних коштів на різних рівнях управління. У результаті це формує умови для громадського контролю за фінансовою діяльністю органів влади та підвищує рівень їх підзвітності перед суспільством.

Останніми роками правове регулювання прозорості діяльності органів влади продовжує вдосконалюватися. Зокрема, Закон №4212-IX від 20 січня 2026 року запровадив нові норми щодо відкритості діяльності представницьких органів влади. Закон передбачає обов'язкові трансляції засідань парламентських комітетів із 24-годинним доступом до записів, а також надає громадянам і журналістам право здійснювати фото-, відео- та аудіофіксацію засідань місцевих рад і отримувати дистанційний доступ до відеоконференцій органів влади [15]. Такі нововведення спрямовані на посилення відкритості діяльності державних інституцій та розширення можливостей громадського контролю.

Значну роль у забезпеченні відкритості та підзвітності у сфері публічного управління відіграє Закон України «Про звернення громадян», який закріплює право громадян звертатися до державних органів і органів місцевого самоврядування із заявами, пропозиціями чи скаргами, а також отримувати відповідь у встановлені строки. Таке право дозволяє громадянам не залишатися осторонь управлінських процесів і реагувати на дії або бездіяльність влади. Крім того, воно сприяє встановленню більш відкритого діалогу між владою і суспільством, підвищує рівень поінформованості та створює можливості для впливу на діяльність державних інституцій. У

результаті це сприяє підвищенню довіри до органів влади та покращує якість їхньої роботи.

Водночас Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлює основні принципи відкритості та публічності у діяльності органів місцевого самоврядування. Ним передбачено проведення відкритих засідань місцевих рад, оприлюднення прийнятих рішень, а також обов'язок посадових осіб звітувати перед територіальною громадою. Такі норми сприяють підвищенню прозорості діяльності місцевої влади та посиленню її підзвітності перед громадянами.

Слід зазначити, що до підготовки та обговорення цього законодавчого акта активно залучалися представники інститутів громадянського суспільства. Це дозволило врахувати різні підходи та думки, а також зробило сам процес його розробки більш відкритим і прозорим. Така взаємодія сприяла формуванню більш збалансованого змісту документа. Крім того, під час його створення було використано досвід країн Європейського Союзу у сфері забезпечення доступу до інформації. Це дало можливість адаптувати національне законодавство до європейських підходів, підвищити його якість і зробити більш ефективним у практичному застосуванні.

Разом із тим сам факт існування правових норм не гарантує їх належної реалізації. Поверхове або формальне виконання законодавчих вимог, недостатній рівень контролю та невисока правова культура можуть істотно знижувати практичну дієвість принципів прозорості й підзвітності. У зв'язку з цим доцільно оцінювати не лише зміст нормативно-правових актів, а й реальний вплив їх застосування на рівень довіри громадян до влади та результативність функціонування системи публічного управління в цілому [16, с.100-101].

Отже, правове регулювання у цій сфері базується на комплексній системі нормативно-правових актів, які закріплюють права громадян на доступ до інформації, участь у публічному управлінні та здійснення контролю за діяльністю владних інституцій. Важливу роль при цьому відіграють закони,

що регулюють доступ до публічної інформації, питання запобігання корупції, прозорість бюджетного процесу, а також функціонування органів місцевого самоврядування. У сукупності ці правові норми формують основу для забезпечення відкритості управлінських процесів, створюють передумови для підвищення відповідальності посадових осіб і сприяють зміцненню довіри громадян до державних інституцій.

Доречно зазначити, що сама наявність розвиненої нормативно-правової бази не є достатньою умовою для повноцінної реалізації принципів прозорості та підзвітності. Не менш важливим є ефективне впровадження відповідних норм на практиці, що передбачає не лише формальне дотримання законодавства, а й реальну готовність публічних інституцій діяти відкрито та відповідально. Значну роль у цьому процесі відіграє рівень правової культури суспільства, обізнаність громадян щодо своїх прав і механізмів їх захисту, а також їх активна позиція у взаємодії з державними структурами. Водночас важливим чинником є наявність дієвих інструментів контролю за діяльністю владних інституцій, які забезпечують не лише формальне, а й фактичне дотримання встановлених норм. Сукупність цих умов сприяє підвищенню якості публічного управління, зміцненню довіри громадян і формуванню більш відповідальної та відкритої системи управління.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ Й ПІДЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Реалізація принципів прозорості та підзвітності в умовах воєнного стану

Запровадження воєнного стану в Україні істотно позначилося на функціонуванні системи публічного управління, зокрема на реалізації принципів відкритості та підзвітності. В умовах збройної агресії держава змушена оперативно реагувати на виклики безпеки, що часто потребує обмеження доступу до інформації та спрощення процедур прийняття рішень. Водночас збереження прозорості та підзвітності діяльності влади залишається важливою передумовою підтримання довіри громадян і забезпечення ефективності управління.

Правові засади реалізації принципів прозорості та підзвітності формуються з урахуванням сучасних умов, зокрема дії правового режиму воєнного стану. У цей період допускаються певні обмеження окремих конституційних прав і свобод, у тому числі щодо доступу до інформації. Водночас законодавство у сфері доступу до публічної інформації не припиняє своєї дії, а лише адаптується до умов, пов'язаних із необхідністю забезпечення національної безпеки. Це зумовлює потребу поєднання відкритості діяльності органів влади з вимогами захисту державних інтересів. У результаті формується підхід, за якого забезпечується баланс між прозорістю управління та безпековими обмеженнями.

Характерною рисою забезпечення прозорості в умовах воєнного стану є обмежене оприлюднення інформації. Органи влади зобов'язані обмежувати доступ до відомостей, які можуть становити загрозу обороноздатності, безпеці населення або територіальній цілісності держави. До таких даних належать, зокрема, інформація про розміщення військових об'єктів, логістику постачання, обсяги стратегічних ресурсів. Водночас інша інформація, яка не

має критичного значення для безпеки, має залишатися відкритою для громадян [17].

За таких умов особливо актуальним стає визначення меж відкритості інформації. Надмірне обмеження доступу до неї може призводити до зниження ступеня довіри громадян до органів публічного управління, а також сприяти поширенню недостовірної інформації та викривлених даних. Водночас повна відкритість без урахування обмежень також несе певні ризики, зокрема може створювати загрози для національної безпеки та впливати на ефективність управління. Тому діяльність органів публічної влади має ґрунтуватися на принципі пропорційності. Він передбачає обмеження лише тієї інформації, розголошення якої може мати шкідливі наслідки, із одночасним збереженням необхідного рівня відкритості та інформування суспільства.

Підзвітність у період воєнного стану також зазнає трансформацій. В умовах оперативного прийняття рішень спрощуються окремі процедури контролю та погодження, що може знижувати рівень формальної підзвітності. Однак це не означає повного її скасування. Навпаки, в умовах підвищених ризиків зростає необхідність забезпечення належного контролю за розподілом і використанням бюджетних, гуманітарних та міжнародних ресурсів [18, с.63].

Серед ключових механізмів забезпечення підзвітності особливе значення має парламентський контроль, який дає змогу здійснювати нагляд за діяльністю виконавчої влади. Важливу роль також відіграють органи державного фінансового контролю, що перевіряють законність використання бюджетних ресурсів. Не менш значущими є антикорупційні інституції, які забезпечують дотримання законодавства та реагують на можливі порушення. Водночас громадський контроль, що реалізується через діяльність громадських організацій, журналістів і активних громадян, доповнює ці механізми. Поєднання зазначених інструментів сприяє підвищенню прозорості діяльності публічних інституцій, посиленню їх відповідальності та зміцненню довіри суспільства.

Попри умови воєнного стану, цифрові технології залишаються важливим інструментом забезпечення відкритості та підзвітності. Електронні системи закупівель, відкриті реєстри та онлайн-платформи звітності дозволяють підтримувати необхідний рівень прозорості управлінських процесів навіть за наявності певних обмежень. Зокрема, система Prozorro забезпечує відкритий доступ до інформації про використання бюджетних коштів і сприяє прозорості закупівельних процедур. Її функціонування визначається законодавством у сфері публічних закупівель, яке закріплює принципи відкритості, добросовісної конкуренції та ефективного використання ресурсів. У підсумку це розширює можливості контролю з боку громадськості, сприяє раціональному використанню фінансів, підвищує довіру до державних інституцій і знижує ризики зловживань навіть у складних умовах [19].

Серед ключових труднощів у забезпеченні прозорості та підзвітності в умовах воєнного стану можна виділити нечітко визначені критерії обмеження доступу до інформації, ризики зловживань під прикриттям безпекових міркувань, а також зниження рівня громадського контролю через обмеження доступу до даних. Крім того, існує проблема формального підходу до звітування, коли інформація подається у загальному вигляді без достатньої деталізації.

Варто окремо розглянути проблему використання міжнародної фінансової допомоги. У період війни Україна отримує значні обсяги підтримки від міжнародних партнерів, що зумовлює підвищені вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності управління цими ресурсами. Важливим є забезпечення чіткого механізму обліку, контролю та публічного інформування щодо напрямів використання отриманих коштів, що сприяє зміцненню довіри з боку міжнародної спільноти. Належна організація цього процесу дозволяє не лише підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, а й забезпечити їх цільове спрямування відповідно до потреб держави. Водночас недостатній рівень контролю або закритість інформації

можуть призвести до зниження довіри донорів, посилення корупційних ризиків та ускладнення подальшого залучення міжнародної підтримки [20, с.96].

Важливим напрямом підвищення прозорості є розвиток комунікації між владою та громадянами. У період воєнного стану особливо актуальними є регулярні офіційні повідомлення, брифінги, публікація перевіреної інформації. Це дозволяє зменшити рівень паніки та протидіяти поширенню фейків.

У 2025 році Transparency International Ukraine за підтримки експертів громадського сектора провела комплексне дослідження прозорості та підзвітності органів влади в Україні в умовах воєнного стану. Аналіз охопив прифронтові та безпечні регіони, механізми фінансової підзвітності, роботу парламентських комітетів та судову діяльність щодо контролю за рішеннями влади. За результатами дослідження прифронтові міста продемонстрували вищий рівень відкритості (середній бал ~43,9%) порівняно з іншими територіями, зокрема у взаємодії з громадськістю та реагуванні на виклики війни. Електронні системи публічних закупівель (ProZorro, DoZorro) сприяли контролю за оборонними та гуманітарними витратами, підтримуючи фінансову підзвітність у складних умовах [21, ст. 35]. Підсумки дослідження підтверджують, що навіть за умов війни цифрові інструменти та механізми контролю допомагають підтримувати прозорість і підзвітність як основу ефективного публічного управління.

Підбиваючи підсумки, доцільно відзначити, що реалізація цих принципів у період воєнного стану характеризується особливими умовами, які зумовлені необхідністю забезпечення належного рівня національної безпеки. Попри наявність об'єктивних обмежень, ці принципи не втрачають своєї значущості, а набувають нового змісту, оскільки виступають важливими умовами ефективного функціонування публічної влади. У сучасних умовах їх реалізація фактично передбачає досягнення раціональної рівноваги між

прозорістю управлінської діяльності та необхідністю охорони державних інтересів.

Держава продовжує забезпечувати ключові механізми прозорості та підзвітності, зокрема у сфері використання бюджетних ресурсів, функціонування цифрових сервісів, а також через інструменти парламентського, судового та громадського контролю. Разом з цим існує потреба у вдосконаленні нормативно-правового регулювання, зокрема щодо визначення чітких критеріїв обмеження інформації, підвищення єдності правозастосування та розвитку сучасних цифрових інструментів участі громадян.

Отже, забезпечення результативного функціонування публічного управління в умовах воєнного стану є можливим лише за умови узгодженого поєднання заходів, спрямованих на гарантування національної безпеки, із підтриманням достатнього рівня відкритості та підзвітності діяльності органів влади. Важливою складовою цього процесу виступає дотримання виваженого співвідношення між обмеженням доступу до інформації та необхідною прозорістю, що дозволяє уникнути як надмірної закритості, так і потенційних ризиків. Така узгоджена взаємодія формує сприятливі умови для підвищення якості управлінських рішень, сприяє розвитку відповідального врядування, зміцненню довіри громадян до державних інституцій, а також забезпечує стабільність і стійкість держави, зокрема в умовах її майбутнього повоєнного відновлення.

2.2. Електронні інструменти забезпечення підзвітності органів влади

Сучасний етап реформування публічного управління вимагає не лише формального закріплення принципів прозорості та підзвітності на нормативному рівні, а й реальне впровадження їх у повсякденну практику через ефективні інструменти та підходи. У цьому процесі все більшого значення набувають цифрові технології, які сприяють підвищенню відкритості діяльності органів влади. Вони спрощують внутрішні управлінські процедури, підвищують контроль за прийняттям рішень і створюють додаткові можливості для участі суспільства. Завдяки цифровим рішенням стає можливим постійно відстежувати управлінські процеси, фіксувати дії посадових осіб і забезпечувати швидкий доступ до публічної інформації в режимі реального часу, що в підсумку сприяє зміцненню довіри до державних інституцій та формуванню більш відкритого й ефективного управління.

Застосування електронних інструментів у системі публічного управління спричинене необхідністю підвищення ефективності управлінської діяльності, оптимізації адміністративних процедур та забезпечення відкритості діяльності органів влади. У сучасних умовах підзвітність набуває не лише формального, а й практичного змісту, оскільки передбачає можливість громадян здійснювати реальний контроль за діяльністю державних інституцій. Електронні технології створюють для цього відповідне середовище, забезпечуючи доступ до інформації, фіксацію управлінських рішень та можливість їх подальшого аналізу [22, с.29].

Розвиток електронного урядування в Україні відбувається відповідно до визначених державою стратегічних документів, зокрема Концепції розвитку електронного урядування та Стратегії цифрової трансформації. Важливу роль у впровадженні цифрових змін відіграє Міністерство цифрової трансформації України, діяльність якого спрямована на створення сучасної цифрової

інфраструктури у сфері державного управління, а також на забезпечення зручного доступу громадян до електронних послуг [23, с.19].

Важливим напрямом реалізації електронних інструментів підзвітності є функціонування офіційних вебпорталів органів державної влади та місцевого самоврядування. Саме ці ресурси виступають базовим каналом інформування громадян про діяльність органів влади. Через вебпортали здійснюється оприлюднення нормативно-правових актів, проєктів рішень, бюджетних показників, звітів про виконання програм та стратегічних документів. Крім того, вони забезпечують доступ до онлайн-трансляцій засідань, публікацію протоколів та результатів голосувань, що підвищує відкритість управлінських процесів. Важливо, що структурованість і системність подання інформації на таких ресурсах дозволяє громадянам не лише ознайомлюватися з діяльністю органів влади, а й оцінювати її ефективність [24].

Суттєву роль у забезпеченні підзвітності відіграють електронні інструменти взаємодії з громадянами, серед яких особливе місце займають електронні звернення, петиції та платформи громадської участі. Їх використання забезпечує постійний двосторонній зв'язок між владою та суспільством, що є важливою умовою демократичного врядування. Особливістю цих інструментів є їх автоматизований характер: кожне звернення реєструється в системі, фіксується дата подання, встановлюються строки розгляду та передбачається обов'язковість відповіді. Це значно підвищує рівень відповідальності посадових осіб та мінімізує ризики формального підходу до розгляду запитів громадян [25, с.35]. Правові засади функціонування електронних петицій в Україні визначаються Законом України «Про звернення громадян», який передбачає можливість подання звернень у електронній формі. Цей нормативно-правовий акт також встановлює порядок їх розгляду відповідними органами державної влади та органами місцевого самоврядування, визначаючи процедури опрацювання таких звернень і забезпечуючи їх належний розгляд.

Окрему категорію інструментів, що сприяють забезпеченню прозорості та підзвітності, становлять системи електронного обліку, моніторингу та фінансового контролю. Вагоме місце серед цих інструментів посідають електронні системи публічних закупівель, що забезпечують прозорість використання бюджетних коштів шляхом відкритого доступу до відповідної інформації, а також дають змогу здійснювати як державний, так і громадський контроль за фінансовими операціями. Така відкритість не лише підвищує рівень інформованості суспільства, а й створює додаткові умови для запобігання корупційним ризикам, оскільки будь-які дії стають більш помітними та підконтрольними. У свою чергу, це сприяє формуванню більш відповідального підходу органів влади до ухвалення управлінських рішень. Не менш важливим інструментом забезпечення прозорості є державні електронні реєстри, які забезпечують широкий доступ до відомостей про юридичних осіб, належне їм майно, права власності та інші суттєві дані. Завдяки цьому громадяни, бізнес і контролюючі органи отримують можливість оперативно перевіряти необхідні відомості, що загалом позитивно позначається на рівні відкритості, сприяючи більшій доступності інформації та підвищенню прозорості діяльності.

Розвиток електронних інструментів безпосередньо пов'язаний із концепцією електронного урядування, яка передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності та якості функціонування системи державного управління. У межах цього підходу впроваджується автоматизація управлінських процесів, що дозволяє зменшити вплив суб'єктивних чинників і забезпечити фіксацію прийнятих рішень. Це, у свою чергу, створює можливості для їх подальшого аналізу, сприяє підвищенню об'єктивності управлінської діяльності та зниженню корупційних ризиків. Важливим практичним інструментом реалізації електронного урядування є державний портал електронних послуг «Дія», який забезпечує доступ до широкого спектра державних сервісів у цифровому форматі. Використання таких платформ значно спрощує взаємодію громадян

з органами влади, підвищує зручність отримання послуг і водночас сприяє прозорості та відкритості адміністративних процедур.

Ефективність використання електронних інструментів підтверджується результатами наукових досліджень. Зокрема, у звітах Організації Об'єднаних Націй «E-Government Survey» підкреслюється, що розвиток цифрового державного управління позитивно впливає на відкритість роботи органів влади, підвищує їхню підзвітність і загальну ефективність. Подібну позицію висловлюють і дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), де зазначається, що використання цифрових інструментів допомагає покращити якість управлінських рішень, зробити інформацію більш доступною для громадян та сприяє зростанню довіри до державних інституцій [26].

Результати наукових досліджень також підтверджують ефективність використання електронних інструментів у забезпеченні підзвітності органів влади. Зокрема Прегуда Н.І. зазначає, що впровадження електронного урядування сприяє підвищенню прозорості державного управління а також відкриває додаткові можливості для громадян щодо моніторингу діяльності державних органів аналізувати їхні рішення та за потреби впливати на процеси управління [27, с. 315].

У період воєнного стану роль електронних інструментів суттєво зростає, оскільки виникає необхідність забезпечення балансу між відкритістю діяльності публічних інституцій і захистом інформації, що має чутливий характер. У таких умовах органи влади функціонують у складному середовищі, де важливо не лише гарантувати доступ громадян до суспільно значущої інформації, а й запобігати поширенню даних, які можуть становити загрозу національній безпеці. Саме тому цифрові технології відіграють ключову роль, адже вони дозволяють підтримувати необхідний рівень прозорості управлінських процесів навіть за наявності певних обмежень. Водночас вони забезпечують можливість гнучкого регулювання доступу до інформації, обмежуючи розголошення тих відомостей, поширення яких може

мати негативні наслідки для держави. Такий підхід сприяє збереженню відкритості діяльності влади, підвищенню ефективності управління та формуванню більш стійкої і безпечної системи публічного управління в умовах підвищених ризиків.

Отже, електронні інструменти посідають провідне місце у забезпеченні підзвітності публічних інституцій і виступають невід'ємною складовою сучасної системи публічного управління. Їх активне впровадження сприяє підвищенню рівня прозорості управлінських процесів, розширює можливості доступу громадян до суспільно значущої інформації та формує підґрунтя для здійснення ефективного громадського контролю.

Зокрема, використання електронних платформ, систем звітності, відкритих реєстрів і цифрових сервісів забезпечує більш високий рівень відповідальності посадових осіб, а також сприяє зменшенню ризиків корупційних проявів. Водночас результативність застосування таких інструментів значною мірою залежить від рівня розвитку цифрової інфраструктури, якості нормативно-правового регулювання та доступності електронних сервісів для широких верств населення. Крім того, важливим чинником є цифрова грамотність громадян, яка визначає здатність ефективно користуватися відповідними інструментами та брати участь у процесах публічного управління.

2.3. Основні проблеми та бар'єри у забезпеченні довіри громадян до влади

Довіра громадян до органів державної влади є важливою складовою функціонування демократичної держави та ефективності публічного управління. Вона виступає показником легітимності влади, рівня суспільної підтримки державної політики та готовності громадян до співпраці з інституціями. Крім того, рівень довіри визначає стабільність суспільно-політичних процесів і впливає на сприйняття управлінських рішень як обґрунтованих і справедливих. Без належного рівня довіри навіть найбільш прогресивні реформи та управлінські рішення можуть сприйматися скептично або не отримувати належної підтримки з боку суспільства, що ускладнює їх реалізацію та знижує ефективність державної політики.

У сучасних умовах розвитку України питання зміцнення довіри до влади набуває особливої актуальності. Трансформаційні процеси, реформи в різних сферах, цифровізація управління та вплив зовнішніх і внутрішніх викликів створюють як нові можливості для підвищення відкритості, так і додаткові ризики для зниження суспільної підтримки. Формування довіри є складним і багатогранним процесом, який значною мірою залежить від рівня прозорості діяльності публічних інституцій, рівня підзвітності, ефективності прийнятих рішень та якості комунікації з громадянами [28, с.54].

Водночас процес підвищення довіри громадян супроводжується рядом проблем і труднощів, які потребують детального аналізу та комплексного підходу до їх подолання. Дослідження цих чинників дає змогу глибше зрозуміти причини недостатнього рівня суспільної довіри до державних інституцій, а також оцінити ефективність існуючих механізмів взаємодії між владою та громадянами. Окрім цього, такий аналіз дозволяє виявити недоліки у реалізації державної політики та визначити напрями її подальшого вдосконалення. Зокрема, це стосується підвищення рівня відкритості управлінських процесів, покращення комунікації з громадськістю та

впровадження більш дієвих інструментів участі громадян у процесі прийняття рішень.

Попри активне впровадження електронних інструментів у сфері публічного управління, їх повноцінне функціонування супроводжується низкою суттєвих викликів, що впливають на ефективність забезпечення підзвітності органів влади. Насамперед йдеться про низький рівень цифрової обізнаності частини населення. Значна кількість громадян не має достатніх навичок користування електронними сервісами, що обмежує їхню можливість брати участь у цифрових формах контролю та взаємодії з органами влади. У результаті частина людей фактично не користується цими можливостями і залишається осторонь сучасних процесів управління. Це зменшує рівень участі громадян і ускладнює реалізацію принципів відкритості та підзвітності. Додатковою проблемою залишається так званий цифровий розрив, який проявляється у нерівному доступі до інтернет-зв'язку та сучасних технологій. Особливо це характерно для сільських територій і віддалених громад, де інфраструктура електронних комунікацій розвинена недостатньо [29]. У результаті окремі категорії населення фактично позбавлені можливості повною мірою користуватися електронними механізмами підзвітності, що створює дисбаланс у реалізації принципів відкритості.

Суттєвим фактором ризику виступають питання кібербезпеки. Несанкціонований доступ до інформаційних систем, витік персональних даних або кіберзагрози здатні порушувати стабільне функціонування електронних платформ. Крім того, потенційні маніпуляції з цифровими даними або результатами електронного голосування здатні поставити під сумнів достовірність електронних процедур та підірвати довіру суспільства до інструментів електронної демократії [30, с.220].

Не менш важливою проблемою є рівень суспільної довіри до цифрових сервісів. Частина громадян скептично оцінює електронні механізми взаємодії з владою через побоювання щодо прозорості обробки даних, захисту інформації або реального врахування їхніх звернень і ініціатив. За відсутності

належного інформування та гарантій безпеки електронні інструменти можуть сприйматися як формальний елемент, а не як дієвий механізм підзвітності. У результаті це знижує активність громадян і їх готовність користуватися такими сервісами. Крім того, недовіра може виникати через негативний попередній досвід або незрозуміння принципів роботи цифрових платформ. Тому важливо забезпечити відкритість роботи таких систем, пояснювати їхню користь і гарантувати надійний захист даних, щоб підвищити рівень довіри населення.

Окрім цього, спостерігається нерівномірність впровадження цифрових рішень у різних регіонах України. Відмінності у фінансових ресурсах, кадровому забезпеченні та технічній оснащеності органів місцевого самоврядування призводять до неоднакового рівня розвитку електронної інфраструктури. Це ускладнює забезпечення єдиних стандартів підзвітності та відкритості на всій території держави [31, с.134-135].

Довіра громадян до органів державної влади є важливим критерієм оцінки легітимності публічного управління. Сучасні соціологічні дослідження свідчать про неоднорідний характер суспільних оцінок діяльності державних інституцій в Україні, що зумовлює наявність системних бар'єрів у формуванні сталого рівня довіри.

Дані соціологічних досліджень Центр Разумкова (лютий 2026 року) підтверджують високий рівень недовіри до політичного класу загалом: близько 79% громадян не довіряють чиновникам, а 77% – політичним партіям. Така ситуація формує бар'єр для реалізації державної політики, оскільки знижує рівень суспільної підтримки управлінських рішень [32].

Одним із основних факторів, що негативно впливають на довіру до влади, залишається проблема корупції. За результатами соціологічних опитувань, понад дві третини громадян (близько 68%) розглядають корупцію як головну перешкоду для розвитку держави [33]. У міжнародному вимірі Україна отримала 36 балів зі 100 у Індексі сприйняття корупції 2025 року, що свідчить про наявність системних антикорупційних викликів [34]. Корупційні

скандали та низький відсоток судових вироків у відповідних справах негативно впливають на сприйняття ефективності правоохоронної та судової системи.

Окрему групу бар'єрів становлять проблеми комунікації між владою та суспільством. За даними соціологічного опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у 2024 році, понад 60% громадян України незадоволені тим, як влада пояснює свої управлінські рішення, а майже половина респондентів вважає, що публічні заяви представників влади іноді використовуються для маніпулювання громадською думкою [35]. Недостатня прозорість інформаційної політики, особливо в умовах воєнного стану, коли частина даних обмежується з міркувань безпеки, також впливає на рівень довіри.

Таким чином, рівень довіри громадян до державних структур визначається комплексом різних факторів і залишається важливою умовою ефективного публічного управління. Сьогодні в Україні наявна низка проблем, що перешкоджають її зростанню, зокрема корупція, недостатня відкритість влади, слабка комунікація з громадянами та нерівний доступ до цифрових інструментів. Також вплив має низький рівень довіри до окремих інституцій і побоювання щодо безпеки електронних сервісів.

Для покращення ситуації необхідно розвивати прозорість і підзвітність органів влади, підвищувати цифрову грамотність населення, забезпечувати захист даних і покращувати комунікацію з громадянами. Важливо, щоб громадяни мали реальні можливості впливати на рішення та контролювати діяльність влади. Тільки за наявності цих умов можна досягти поступового підвищення довіри та зробити систему публічного управління більш ефективною і відкритою.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ДОВІРИ ГРОМАДЯН

3.1. Інноваційні підходи до забезпечення відкритості та підзвітності

Сучасний розвиток демократичного суспільства підвищує значущість питань відкритості та підзвітності діяльності публічних інституцій. Зростання вимог громадян до якості державного управління, посилення ролі громадянського суспільства, а також активна цифровізація всіх сфер життя сприяють формуванню нових підходів до забезпечення прозорості влади. Традиційні методи контролю та інформування населення поступово втрачають свою ефективність і потребують доповнення сучасними інструментами, які відповідають умовам цифрового середовища. У цьому контексті інноваційні підходи відіграють ключову роль, оскільки дозволяють зробити діяльність органів влади більш відкритою, доступною та зрозумілою для громадян.

Одним із важливих напрямів розвитку сучасного публічного управління є активне впровадження електронного урядування, яке передбачає широке використання цифрових технологій у діяльності державних інституцій. Такі технології значно спрощують взаємодію між державою та громадянами, роблячи її більш зручною, оперативною та доступною для сприйняття. Завдяки цьому громадяни отримують можливість швидко та без зайвих труднощів користуватися необхідною інформацією й адміністративними послугами, що суттєво економить час і ресурси [36, с.19]. Окрім цього, впровадження електронних сервісів позитивно впливає на ефективність управлінської діяльності, оскільки автоматизація процесів сприяє прискоренню виконання завдань і зменшенню кількості помилок. Водночас скорочується потреба у безпосередньому контакті з посадовими особами, що знижує вплив суб'єктивних факторів і мінімізує ризики корупційних проявів,

роблячи взаємодію більш прозорою. Крім того, електронне урядування створює умови для більш швидкого прийняття управлінських рішень, адже інформація обробляється оперативно та є доступною майже в режимі реального часу. Важливим аспектом є також те, що цифрові платформи сприяють налагодженню ефективної взаємодії між різними органами влади, забезпечують узгодженість їх дій і підвищують рівень координації. У результаті це сприяє підвищенню загальної ефективності функціонування системи державного управління та покращенню якості надання публічних послуг.

Важливою складовою сучасних інноваційних змін є активний розвиток систем відкритих даних. Завдяки їм громадяни отримують вільний доступ до інформації про роботу органів влади, використання державних фінансів, а також реалізацію різних програм і проєктів. Така відкритість формує умови для самостійного аналізу цієї інформації та посилює можливості суспільства здійснювати контроль за діяльністю державних інституцій. Крім того, відкриті дані можуть використовуватися для створення нових сервісів і аналітичних інструментів, що додатково підвищує ефективність управління [37].

Ще одним важливим інноваційним напрямом є застосування цифрових платформ для залучення громадян до ухвалення управлінських рішень. У сучасному публічному управлінні значна увага приділяється розвитку механізмів участі громадськості, що дозволяє громадянам безпосередньо впливати на формування державної політики. До таких інструментів належать електронні петиції, онлайн-консультації з громадськістю, громадські обговорення проєктів нормативно-правових актів, а також електронні опитування. Використання подібних механізмів сприяє підвищенню рівня демократичності державного управління, оскільки громадяни отримують здатність долучатися до розгляду та вирішення важливих для суспільства питань, впливаючи на прийняття відповідних рішень [38, с.65].

Окрему увагу доцільно зосередити на розвитку цифрових інструментів громадського контролю. Сучасні онлайн-платформи надають можливість

відслідковувати роботу органів влади, аналізувати використання бюджетних коштів і контролювати реалізацію державних програм. Завдяки цьому громадяни та громадські організації можуть більш активно долучатися до процесів контролю та оцінювання ефективності управлінських рішень. Така взаємодія сприяє формуванню відповідального ставлення органів влади до виконання своїх обов'язків і загалом підвищує рівень їх підзвітності перед суспільством.

Важливим інноваційним напрямом є також удосконалення комунікації між владою та суспільством. Сучасні цифрові технології дозволяють органам влади своєчасно та без зайвих затримок повідомляти громадянам про свою діяльність, прийняті управлінські рішення та результати їх реалізації. Використання соціальних мереж, офіційних сайтів, онлайн-трансляцій і цифрових платформ забезпечує більш відкритий і доступний формат взаємодії. Комунікація, організована належним чином, дозволяє не тільки донести інформацію, а й отримати зворотний зв'язок від громадян, що підвищує якість прийнятих управлінських рішень [39, с.152].

Smart City (розумне місто) є сучасним інноваційним підходом до підвищення відкритості та підзвітності органів місцевої влади. Він передбачає використання цифрових технологій, та спеціальних цифрових платформ для управління містом. Сенсори дозволяють у режимі реального часу збирати інформацію про стан міського середовища.

Головну роль відіграють цифрові панелі управління, які відображають зібрані дані у зручному вигляді. Завдяки цьому як органи влади, так і громадяни можуть отримувати актуальну інформацію про стан міста, використання бюджетних коштів та реалізацію різних проєктів [40, с.38-39].

Такі технології підсилюють відкритість діяльності органів влади, адже значний обсяг інформації стає більш доступним для громадян. У результаті з'являються додаткові можливості для здійснення контролю за роботою державних інституцій і підвищується рівень їхньої відповідальності. Крім цього, концепція Smart City сприяє налагодженню більш тісної взаємодії між

владою та населенням, а також активнішому залученню громадян до процесів управління розвитком міста.

Не менш важливим сучасним напрямом є впровадження інноваційних антикорупційних механізмів, що базуються на застосуванні цифрових технологій. Прикладом таких рішень у сфері публічного управління є використання електронних систем закупівель, автоматизованих реєстрів і електронного декларування доходів посадових осіб. Ці інструменти сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій, спрощують процедури контролю за використанням державних ресурсів і забезпечують можливість оперативного виявлення порушень. Крім того, їх застосування обмежує можливість для зловживань, підвищує рівень відповідальності посадових осіб і створює передумови для більш ефективного громадського контролю.

Таким чином, інноваційні підходи до забезпечення відкритості та підзвітності у сфері публічного управління мають ключове значення для розвитку сучасної держави та суспільства. Широке впровадження цифрових технологій, удосконалення інструментів електронного урядування, розвиток систем відкритих даних, а також активізація участі громадян у процесах прийняття рішень і контролю за діяльністю публічних інституцій поступово формують нову модель взаємодії між державою та суспільством, засновану на принципах прозорості, відповідальності та партнерства.

У таких умовах органи влади стають більш відкритими, їхня діяльність зрозумілішою та доступнішою для громадян, що сприяє підвищенню рівня прозорості. Водночас посилюється і відповідальність посадових осіб за прийняті рішення, оскільки зростає рівень суспільної уваги та контролю. У підсумку поступово формується більш ефективна й адаптивна система публічного управління, яка краще враховує потреби громадян і швидше реагує на сучасні виклики. У довгостроковій перспективі це сприяє підвищенню рівня довіри до державних інституцій, покращенню якості управлінських рішень та створенню передумов для стабільного розвитку суспільства.

3.2. Міжнародні рекомендації щодо підвищення прозорості та довіри громадян

У сучасних умовах інтенсивного розвитку цифрових технологій і посилення глобалізаційних процесів дедалі більшого значення набуває забезпечення відкритості діяльності державних органів, а також належний захист персональних даних громадян. Досвід міжнародної практики свідчить про існування різних підходів до вирішення цих питань, які можуть бути використані в країнах, що перебувають на етапі розвитку, зокрема й в Україні. Під впливом глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку цифрових технологій і зростання участі громадян у суспільно-політичному житті міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Рада Європи та Transparency International, розробляють рекомендації та стандарти, спрямовані на підвищення прозорості діяльності уряду та зміцнення довіри громадян.

У публічному управлінні прозорість означає, що діяльність органів влади є відкритою: громадяни мають доступ до офіційної інформації, зрозумілих процедур прийняття рішень і можуть оцінювати роботу уряду. Це не просто про технічний доступ до даних, а про створення умов, коли кожен може легко і своєчасно отримати інформацію про важливі рішення держави: від бюджету та закупівель до законів і суспільних програм. У своїх останніх публікаціях ОЕСР підкреслює, що прозорість державної інформації є основою для зміцнення довіри, підзвітності та результативності публічної [41]. Таке розуміння є міжнародним стандартом, що застосовується у різних системах управління світу.

Міжнародні рекомендації щодо прозорості виділяють кілька взаємопов'язаних напрямів, які разом формують цілісний підхід до державної політики. Першим з них є забезпечення відкритого доступу громадян до інформації про функціонування уряду. Це означає створення ефективних правових механізмів, які гарантують право громадян отримувати публічну

інформацію, а також розвиток електронних відкритих даних і впровадження єдиних стандартів звітності для державних органів.

Важливо, щоб інформація була не лише формально відкритою, а й зручною для практичного використання. Тобто дані повинні публікуватися у таких форматах, які дозволяють їх легко аналізувати, порівнювати та повторно використовувати. Це робить інформацію справді доступною і корисною для громадян, журналістів та аналітиків.

Наприклад, у багатьох розвинених країнах бюджетні дані публікуються у спеціальних машинозчитуваних форматах. Це дає можливість незалежним експертам створювати власні аналітичні матеріали, графіки та візуалізації. Як наслідок, це розширює можливості громадськості контролювати використання публічних фінансів і сприяє більш відкритому характеру діяльності держави. [42, с.78-79].

Другий важливий напрям міжнародних рекомендацій - це залучення громадян до процесів прийняття рішень. Сам по собі доступ до інформації не є достатнім для зміцнення довіри, якщо громадяни не мають можливості впливати на процеси, що безпосередньо впливають на їхні життя. ОЕСР підкреслює, що саме активне громадянське залучення у політичні процеси сприяє формуванню довіри до інституцій [41]. Цей підхід включає використання інструментів прямої участі, таких як громадські слухання, консультації, громадські збори та асамблеї, де бажання і бачення громадян можуть бути безпосередньо почуті та враховані на ранніх стадіях розробки політики.

Практика залучення громадян до формування державної політики є доволі поширеною практикою, яка широко використовується в різних країнах світу. У ряді європейських держав перед прийняттям важливих нормативно-правових актів органи влади проводять публічні консультації з громадськістю. У межах таких консультацій проекти законів або політик оприлюднюються на спеціальних електронних платформах, де громадяни, експерти та представники громадських організацій можуть висловлювати свої пропозиції

та зауваження [43, ст.16]. Така практика дає змогу враховувати позиції різних соціальних груп ще на етапі розроблення рішень. Залучення громадськості до обговорення державних ініціатив сприяє підвищенню якості управлінських рішень, робить процес їх ухвалення більш відкритим та формує у громадян відчуття участі у державному управлінні, що в підсумку позитивно впливає на рівень довіри до органів влади.

Третя складова - це публічна доброчесність, тобто система принципів, цінностей, етичних стандартів і професійних кодексів, що регулюють поведінку публічних службовців. Прозорість без чітких етичних стандартів не може бути повноцінною: якщо чиновники не обмежені правилами щодо конфлікту інтересів, фінансового декларування чи етичної поведінки, доступ до їхньої інформації не забезпечує автоматичного зменшення ризиків корупції чи зловживань. Міжнародні рекомендації, у тому числі ті, що розроблені Радою Європи, наголошують на важливості кодексів етики, механізмів моніторингу та систем правового врегулювання доброчесності службовців [44]. Ці стандарти закликають створювати незалежні органи для нагляду за виконанням етичних норм, а також механізми, що дозволяють громадянам повідомляти про порушення без ризику репресій.

Одним із ключових шляхів підвищення прозорості у діяльності владних структур виступає запобігання корупції. Міжнародні організації, зокрема Transparency International, розглядають корупцію як одну з основних причин зниження довіри громадян до державних інституцій. У зв'язку з цим у міжнародній практиці застосовуються різні механізми запобігання корупційним проявам, серед яких важливе місце займають відкритість процедур державних закупівель, функціонування системи захисту викривачів корупції, проведення незалежного аудиту використання державних коштів та встановлення чітких правил звітності щодо використання публічних ресурсів [45,с.198]. Доречно наголосити, що ефективна антикорупційна політика можлива лише за умови поєднання прозорих управлінських процедур, ефективного нормативно-правового забезпечення, функціонування

незалежних органів контролю та активного залучення інститутів громадянського суспільства до здійснення громадського нагляду. Ще одним прикладом є відкритість інформації про державні послуги. Сучасні міжнародні рекомендації, зокрема підходи та практики країн Ради Європи, підкреслюють, що державні послуги повинні бути не тільки ефективними, але й зрозумілими та відкритими для громадян.

Для цього створюються спеціальні державні онлайн-портали, де зібрана вся необхідна інформація. На таких платформах громадяни можуть ознайомитися з умовами отримання послуг, переліком документів, строками розгляду заяв, а також отримати додаткові пояснення щодо процедур. Крім того, важливою функцією є можливість залишити відгук або оцінити якість надання послуг, що дозволяє владі отримувати зворотний зв'язок і покращувати свою роботу[45].

Подібні цифрові рішення активно використовуються в країнах Ради Європи. Особливо показовим є досвід Естонії, яка вважається однією з найбільш цифровізованих держав у Європі. Там більшість державних послуг доступні онлайн, а інформація про них подається у простому і зрозумілому вигляді, що значно полегшує взаємодію громадян з державою.

Водночас Рада Європи підкреслює, що забезпечення прозорості не обмежується лише формальним оприлюдненням інформації. Важливо, щоб така інформація була реально доступною для громадян, тобто зрозумілою, простою у сприйнятті та зручною у використанні. Крім того, громадяни повинні мати можливість швидко знаходити необхідні відомості та безперешкодно користуватися відповідними послугами [46].

Міжнародні рекомендації зазначають, що впровадження прозорості та підвищення довіри до публічної влади пов'язане з певними труднощами. До основних труднощів належать технічні перешкоди, пов'язані з недосконалим розвитком цифрової інфраструктури та недостатнім рівнем цифрових навичок громадян. У деяких країнах також відсутня чітка нормативно-правова база щодо доступу до публічної інформації, або ж існуючі норми не завжди

ефективно працюють на практиці. Додатковою перешкодою є опір змінам з боку окремих представників влади, які можуть побоюватися втрати контролю над інформацією або зменшення свого впливу.

Крім того, громадські організації не завжди мають достатньо ресурсів і можливостей для повноцінного контролю діяльності влади та ефективного використання відкритих даних.

Таким чином, міжнародні підходи до підвищення прозорості та зміцнення довіри громадян до державних інституцій ґрунтуються на реалізації комплексних реформ у сфері публічного управління. Вони передбачають забезпечення належного рівня доступу до публічної інформації, розширення можливостей участі громадян у процесах вироблення та ухвалення управлінських рішень, впровадження високих стандартів професійної етики у діяльності державних службовців, посилення антикорупційних механізмів, а також підвищення рівня відкритості у сфері надання публічних послуг.

Отже, міжнародні підходи до підвищення рівня прозорості та зміцнення довіри громадян до державних інституцій формують цілісне бачення реформування сфери публічного управління. Вони передбачають не лише забезпечення відкритого доступу до публічної інформації, а й розширення можливостей участі громадян у процесах ухвалення рішень, утвердження високих стандартів професійної етики у діяльності державних службовців, посилення антикорупційних механізмів, а також підвищення рівня відкритості у сфері надання публічних послуг. Усі ці напрями є взаємопов'язаними та взаємодоповнюють один одного, формуючи комплексну систему забезпечення прозорості. Зокрема, підвищення рівня відкритості діяльності публічних інституцій сприяє активізації участі громадян у суспільному житті та формує запит на чесність і відповідальність з боку державних органів. Водночас залучення громадян до управлінських процесів посилює контроль за діяльністю влади, що, у свою чергу, сприяє зменшенню корупційних проявів і зміцненню суспільної довіри. Така взаємодія створює більш збалансовану

модель відносин між державою та громадянами, засновану на принципах відкритості, відповідальності та партнерства.

Важливо взяти до уваги, що така система не є статичною і потребує постійного вдосконалення відповідно до нових умов та викликів. Вона має регулярно оновлюватися й адаптуватися до змін, зокрема технологічного розвитку та трансформацій у суспільстві. Важливе значення у цьому процесі має налагодження відкритого діалогу між державою та громадянами, що дає змогу більш повно враховувати актуальні потреби суспільства і підвищувати якість управлінських рішень. Лише за таких умов принцип прозорості набуває реального змісту та перестає бути формальним, знаходячи своє практичне втілення у діяльності публічних інституцій. У підсумку це стає важливою основою для розвитку демократичного врядування, зміцнення довіри громадян і забезпечення сталого розвитку держави у довгостроковій перспективі.

3.3 Практичні шляхи підвищення прозорості та довіри громадян в Україні

Підвищення рівня відкритості діяльності державних інституцій та зміцнення довіри громадян є одним із пріоритетних напрямів демократичного розвитку України. В умовах європейської інтеграції та модернізації системи державного управління питання забезпечення прозорості набуває особливої актуальності. Відкритість сприяє підзвітності органів влади, знижує рівень корупційних ризиків і створює передумови для ефективної взаємодії між державою та суспільством. У свою чергу, довіра громадян виступає важливим чинником стабільності політичної системи та результативності публічної політики. Саме тому впровадження дієвих механізмів забезпечення прозорості та підзвітності є необхідною передумовою подальшого демократичного розвитку України.

Одним із основних напрямів забезпечення прозорості в діяльності органів влади є впровадження електронного врядування та активний розвиток цифрових державних послуг. В Україні протягом останніх років спостерігається інтенсивний процес цифрової трансформації державного сектору, який орієнтований на спрощення взаємодії громадян із державними інституціями та зменшення надмірних бюрократичних процедур. Такий підхід дозволяє зробити публічні послуги більш доступними, зрозумілими та зручними.

Важливу роль у цьому процесі відіграє впровадження електронних сервісів, які дозволяють громадянам отримувати адміністративні послуги дистанційно, без необхідності особистого звернення до державних установ і без прямої взаємодії з посадовими особами. Це сприяє економії часу, підвищує якість обслуговування та зменшує навантаження на державні органи. Водночас застосування цифрових технологій забезпечує більшу прозорість

процедур, оскільки інформація про порядок надання послуг, умови та строки їх отримання стає більш відкритою, зрозумілою та доступною для користувачів.

Крім того, зменшення прямого контакту між громадянами та посадовими особами сприяє зниженню ймовірності корупційних проявів, оскільки обмежуються можливості для зловживань і неформальних домовленостей. Отже, розвиток електронного урядування не лише покращує якість і доступність державних послуг, а й сприяє становленню більш відкритої, підзвітної та результативної системи публічного управління [47, ст. 65-66].

Важливу роль у підвищенні рівня прозорості відіграє також реформування системи державних закупівель. В Україні було впроваджено електронну систему публічних закупівель, яка забезпечує відкритість і конкурентність процедур, а також дає змогу більш ефективно контролювати використання бюджетних коштів. Завдяки цифровому формату всі етапи закупівельного процесу стають доступними для відстеження — від оголошення тендерів і подання пропозицій до визначення переможців та укладення договорів.

Функціонування такої системи сприяє зменшенню корупційних ризиків, адже значно обмежує можливості для непрозорих домовленостей. Водночас це дозволяє більш раціонально та обґрунтовано використовувати державні фінанси. Не менш важливо, що відкритість інформації про проведення закупівель створює умови для незалежного контролю з боку громадських організацій, експертного середовища та засобів масової інформації. У результаті процес витрачання бюджетних ресурсів стає більш зрозумілим для суспільства, що позитивно впливає на рівень довіри до державних інституцій і підвищує їхню підзвітність.

Важливим напрямом розвитку є вдосконалення механізмів участі громадян у процесах формування та реалізації державної політики, оскільки в сучасних демократичних умовах залучення населення до управлінських

процесів розглядається як один із ключових чинників підвищення легітимності рішень органів влади. В Україні поступово впроваджуються різноманітні інструменти громадської участі, зокрема електронні петиції, громадські консультації, публічні обговорення, а також участь представників громадськості у діяльності консультативно-дорадчих органів. Завдяки цьому громадяни отримують можливість не лише висловлювати власну позицію щодо актуальних питань, а й безпосередньо впливати на процес ухвалення управлінських рішень [48]. У результаті це сприяє зміцненню взаємодії між державою та суспільством, підвищенню рівня відкритості й підзвітності органів влади, а також формуванню більш ефективної системи публічного управління, орієнтованої на потреби громадян.

Окремим аспектом підвищення прозорості є посилення антикорупційної політики та інституційної спроможності органів, що здійснюють запобігання і протидію корупції. В Україні створено спеціалізовані антикорупційні інституції, зокрема Національне антикорупційне бюро України та Вищий антикорупційний суд, що функціонують у межах чинного законодавства. Важливим елементом антикорупційної системи є електронне декларування доходів і майна посадових осіб, яке запроваджене відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та забезпечує відкритий Відкритість інформації щодо фінансових активів публічних службовців є важливим інструментом забезпечення прозорості. Запровадження такого підходу створює можливості для здійснення контролю з боку громадськості та засобів масової інформації, а також сприяє підвищенню підзвітності посадових осіб. Крім того, цей механізм узгоджується з міжнародними зобов'язаннями України, зокрема в межах Конвенції ООН проти корупції. Ефективна реалізація антикорупційної політики також позитивно впливає на рівень довіри громадян до державних інституцій, що підтверджується дослідженнями міжнародних організацій щодо зв'язку між доброчесністю управління та суспільною довірою [49].

Важливою передумовою забезпечення прозорості є розвиток професійної етики та дотримання стандартів доброчесності у сфері публічної служби. Державні службовці повинні діяти на засадах законності, неупередженості, відповідальності та відкритості. У цьому контексті значну роль відіграє впровадження кодексів етичної поведінки, систем дисциплінарної відповідальності, а також програм підвищення кваліфікації. Формування високого рівня професійної культури серед працівників публічної сфери сприяє створенню позитивного іміджу державних інституцій і зміцненню довіри громадян.

Не менш важливим напрямом є також підвищення рівня медіаграмотності та громадянської обізнаності населення. Для того щоб механізми прозорості працювали ефективно, громадяни повинні мати достатній рівень знань і навичок для використання доступної інформації. Розвиток програм громадянської освіти, підтримка незалежних медіа та поширення інформації про можливості участі у державному управлінні сприяють активізації громадянської участі. Активне та проінформоване суспільство здатне ефективніше контролювати діяльність влади та вимагати дотримання принципів відкритості й підзвітності [50].

Важливу роль у підвищенні прозорості державного управління відіграє процес європейської інтеграції України. Він передбачає поступове узгодження національного законодавства та управлінських підходів із європейськими стандартами, зокрема щодо відкритості влади, підзвітності та залучення громадян до прийняття рішень. Водночас для України цей процес має не лише внутрішнє значення, а й важливий зовнішній аспект, адже рівень прозорості та доброчесності державних інституцій безпосередньо впливає на довіру з боку міжнародної спільноти.

У сучасних умовах Україні важливо не лише декларувати реформи, а й послідовно демонструвати їхню реальну ефективність, адже саме це є підґрунтям для подальшої політичної, фінансової та інституційної підтримки з боку міжнародних партнерів. Виконання міжнародних зобов'язань,

імплементация рекомендацій та забезпечення прозорості діяльності органів влади сприяють зміцненню авторитету держави на міжнародній арені. Крім того, активна співпраця з міжнародними організаціями відкриває можливості для запозичення сучасних управлінських практик і їх адаптації до національних умов, що, у свою чергу, підсилює довіру як зовнішніх партнерів, так і власних громадян [51, с.162-163]

Таким чином, підвищення рівня прозорості та зміцнення довіри громадян в Україні потребує системного й комплексного підходу, що охоплює низку взаємопов'язаних напрямів. Йдеться не лише про розвиток електронного урядування, а й про забезпечення широкого доступу до публічної інформації, удосконалення системи державних закупівель, посилення антикорупційної політики, розширення можливостей громадської участі та підвищення професійних стандартів у сфері державної служби. Важливо, що ці складові не існують окремо, а взаємодіють між собою, створюючи передумови для формування відкритої, підзвітної та ефективної системи публічного управління.

У перспективі подальше впровадження та розвиток зазначених підходів сприятиме зміцненню демократичних інститутів, підвищенню результативності державної політики та формуванню більш високого рівня довіри громадян до публічних інституцій. Крім того, це створює основу для сталого розвитку суспільства, підвищення якості управлінських рішень і забезпечення більш ефективної взаємодії між державою та громадянами, що є особливо важливим у сучасних умовах трансформаційних процесів.

ВИСНОВКИ:

У кваліфікаційній роботі було досліджено питання прозорості та підзвітності в публічному управлінні як важливих умов формування довіри громадян до органів влади. Обрана тема є актуальною, оскільки сучасне суспільство потребує відкритості державних рішень, зрозумілих правил управління та ефективного контролю за діяльністю органів влади. Це питання набуває особливої важливості в умовах воєнного стану та активного впровадження цифрових технологій. У ході роботи було визначено основні завдання, що забезпечили комплексне дослідження проблеми та дозволили зробити обґрунтовані висновки.

Під час дослідження було уточнено поняття прозорості та підзвітності у сфері публічного управління. Встановлено, що прозорість означає відкритість діяльності органів влади, доступ громадян до інформації про прийняті рішення, використання бюджетних коштів та результати роботи державних структур. Підзвітність означає обов'язок органів влади звітувати перед суспільством і відповідати за свої дії та рішення. Ці два поняття тісно пов'язані між собою. Без прозорості неможлива повноцінна підзвітність, а без підзвітності прозорість не має практичного значення. Разом вони формують основу демократичного управління та сприяють відкритому діалогу між владою і суспільством.

У роботі також було проаналізовано роль прозорості у формуванні довіри громадян до влади. Доведено, що рівень довіри залежить від того, наскільки відкрито органи влади інформують громадян про свою діяльність. Коли люди мають доступ до зрозумілої та повної інформації, вони краще розуміють причини прийняття рішень і можуть оцінювати їх обґрунтованість. Прозорість зменшує можливості для зловживань, підвищує відповідальність посадових осіб і створює умови для громадського контролю. У результаті

зростає довіра до державних інституцій, що позитивно впливає на стабільність суспільства та ефективність управління.

Окремо було розглянуто правові основи забезпечення прозорості в Україні. Встановлено, що принцип відкритості закріплений у Конституції України та в низці законів, які регулюють доступ до публічної інформації, запобігання корупції та використання бюджетних коштів. Наявна нормативна база створює достатні умови для забезпечення відкритості діяльності органів влади. Водночас у практичній реалізації законодавчих норм можуть виникати труднощі, пов'язані з недостатнім рівнем виконання вимог, обмеженим ресурсним забезпеченням або низькою поінформованістю громадян про свої права. Тому важливо не лише мати відповідні закони, а й забезпечувати їх ефективне застосування.

У ході дослідження було проаналізовано реалізацію принципів прозорості в умовах воєнного стану. Встановлено, що в період воєнних дій держава може обмежувати доступ до певної інформації з міркувань безпеки. Такі обмеження є обґрунтованими, оскільки вони спрямовані на захист національних інтересів. Проте навіть у складних умовах повинні зберігатися базові принципи відкритості. Аналіз показав, що в Україні продовжують функціонувати електронні сервіси, системи публічних закупівель та платформи відкритих даних. Це свідчить про прагнення держави підтримувати прозорість навіть під час війни. Такий підхід сприяє збереженню довіри громадян та міжнародних партнерів.

У роботі також було проаналізовано електронні інструменти, спрямовані на забезпечення підзвітності органів влади. Сучасні цифрові технології істотно полегшують доступ до інформації та сприяють підвищенню рівня відкритості. Завдяки використанню електронних систем громадяни отримують можливість ознайомлюватися з даними про державні витрати, брати участь у громадських обговореннях, а також подавати електронні звернення та петиції. Використання цифрових сервісів робить процес управління більш зрозумілим і доступним. Крім того, електронні інструменти

зменшують вплив людського фактору та можуть сприяти зниженню корупційних ризиків. Отже, цифровізація є важливим напрямом розвитку системи підзвітності.

У роботі визначено основні проблеми та бар'єри, які впливають на рівень довіри громадян до влади. Серед них можна виділити недостатню комунікацію між органами влади та суспільством, нерівномірний доступ до інформації, низький рівень цифрової грамотності частини населення, а також вплив недостовірної інформації. Крім того, довіра формується поступово і залежить від загального досвіду взаємодії громадян з державними установами. Якщо раніше існували випадки непрозорих рішень або неефективного управління, це може впливати на рівень суспільної довіри. Тому важливо системно працювати над покращенням відкритості та якості управління.

У межах дослідження було також узагальнено міжнародний досвід у сфері забезпечення прозорості та підзвітності. У багатьох державах активно впроваджуються принципи відкритого врядування, розвиваються цифрові платформи та системи відкритих даних. Зарубіжна практика демонструє, що систематичне оприлюднення інформації про бюджетні ресурси, діяльність публічних інституцій і результати прийнятих рішень сприяє підвищенню рівня довіри громадян. Водночас залучення громадськості до процесів ухвалення рішень відіграє важливу роль у покращенні якості управління. Такий підхід і накопичений міжнародний досвід можуть слугувати основою для подальшого вдосконалення системи публічного управління в Україні.

На основі здійсненого аналізу було окреслено практичні напрями підвищення рівня прозорості діяльності публічних інституцій та зміцнення довіри громадян в Україні. Зокрема, важливе значення має впровадження сучасних цифрових сервісів підзвітності, модернізація електронних платформ, інтеграція державних інформаційних систем і забезпечення належного захисту даних. Крім того, суттєву роль відіграє розвиток систем відкритих даних та їх систематичне оновлення.

Крім того, необхідно посилювати громадську участь, удосконалювати антикорупційні механізми та підвищувати рівень медіаграмотності населення. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню відкритої та підзвітної системи управління, зміцненню довіри громадян і підвищенню міжнародного авторитету України.

Отримані результати мають суттєву практичну цінність, оскільки можуть застосовуватися для удосконалення законодавчої бази, подальшого розвитку електронного урядування та підвищення ефективності взаємодії між органами влади і громадськістю. Теоретична цінність дослідження полягає у впорядкуванні та узагальненні ключових понять і підходів до забезпечення прозорості та підзвітності. Проведений аналіз підтверджує, що відкритість і підзвітність діяльності публічних інституцій є важливими передумовами ефективного управління та демократичного розвитку держави.

Отже, прозорість і підзвітність виступають визначальними чинниками у формуванні довіри громадян до публічних інституцій. Їх системне та послідовне впровадження, разом із розвитком цифрових технологій і вдосконаленням нормативно-правової бази, створює сприятливі умови для підвищення ефективності публічного управління. Водночас це сприяє зміцненню демократичних засад, підвищенню відповідальності органів влади та активізації участі громадян у суспільних процесах. У довгостроковій перспективі такі зміни забезпечують стабільний розвиток суспільства, покращують якість управлінських рішень і формують більш відкриту та орієнтовану на потреби громадян систему державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Донченко О., Сиченко М. Механізми відкритості публічного управління в культурній сфері // Публічне управління та адміністрування. 2025. № 1 (8). С. 39–45.
2. Соколова Е. Т., Підлепян Н. В. Удосконалення механізмів управління суспільними системами в умовах глобалізації // Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2024. № 1. С. 24–31.
3. Бондар Т. С. Прозорість та підзвітність у публічному управлінні як філософська категорія довіри та відповідальності // Публічне управління і право: історія, теорія, практика : матер. круглого столу «Філософія публічного управління, менеджменту та функціонування медіа». Вінниця : ВДПУ, 2025. С. 112–118.
4. Скорик Ю. С. Принцип належного врядування на шляху наближення України до стандартів ЄС // Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Вип. 4. С. 17.
5. Тимофеев С. П. Загальні засади забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади в Україні // Публічне управління та регіональний розвиток. 2021. № 3. С. 260–266
6. Основи публічного управління та адміністрування : конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання / Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків, 2024. 52 с
7. Гучко М. М. Правові засади модернізації публічного управління : проблеми і перспективи // Механізми публічного управління. 2025. № 4. С. 5–15.
8. Голик Ю. Ю. Підзвітність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : теоретико-правові аспекти // Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. С. 17–25.

9. Зінченко Д. А., Джафарова О. В. Роль адміністративного права у забезпеченні прозорості та підзвітності органів державної влади // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів : матеріали наукової конференції. Вінниця, 2024. С. 66–68
10. Зінченко Д. А., Джафарова О. В. Роль адміністративного права у забезпеченні прозорості та підзвітності органів державної влади// Електронний репозитарій Національного університету «Чернігівська політехніка». URL: <https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/0661e7a4-c757-471a-8749-ac97f87207aa/content> (дата звернення: 14.01.2026).
11. Transparency International Ukraine. Індекс сприйняття корупції 2025
URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2025/> (дата звернення: 01.02.2026)
12. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 02.02.2026)
13. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 02.02.2026).
14. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 05.02.2026).
15. Прозорість, відкритість і публічний контроль за роботою органів влади: вводиться в дію Закон № 4212-IX / Верховна Рада України. 2026. 20 січ.
URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/269955.html (дата звернення: 10.02.2026)
16. Юник І., Хіміч Ю. Правове забезпечення реалізації антикорупційної політики в Україні // Розвиток інститутів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади в Україні : матер. круглого столу до Дня місцевого самоврядування, 2 грудня 2021 р. Київ–Вінниця : ТОВ «Друк», 2021. С. 45–52

17. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (із змінами від 10.02.2026) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 10.02.2026).
18. Тимофєєва Л. Ю. Пропорційність обмежень поширення інформації в умовах воєнного режиму // Вісник Асоціації кримінального права України. 2023. № 1 (19). С. 53–69.
19. Міністерство економіки України. Система публічних закупівель Prozorro: функціонування в умовах воєнного стану // Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-systema-publichnyh-zakupivel-prozorro-funktsionuvannya-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 14.02.2026).
20. Мединська Т. В., Бондарюк І. Л., Олійник Н. Г. Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України // Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences. 2023. № 73. С. 57–68.
21. Загайний В., Івасюк О. Огляд демократичних інститутів України під час війни. Київ : Центр політико-правових реформ, 2025. 45 с.
URL: <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/oglyad-demokratychnyh-institutiv-ukrayiny-pid-chas-vijny.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).
22. Погребняк І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування // Право та державне управління. 2020. № 2. С. 10–30
23. Поліщук І. О. Електронне урядування в Україні через призму концепції good governance : кваліфікаційна робота за спеціальністю 052 «Політологія». Вінниця, 2025. 95 с.
24. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України
URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2026).
25. Яременко О. І., Одобецька І. С. Організаційно-правовий механізм публічного управління функціонування та розвитку електронних консультацій // Інформаційне, правове та управлінське забезпечення інноваційного розвитку регіону : матер. круглого столу з міжнародною участю (Вінниця, 17 черв. 2021 р.). Вінниця : ТОВ «Друк», 2021. С. 30–40.

26. United Nations E-Government Survey 2024. N. Y. : UN DESA, 2024. 320 с.
URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024> (дата звернення: 18.02.2026).
27. Перегуда Н. І. Становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління // Право та державне управління. 2024. № 2. С. 314–319.
28. Калашнікова А. О., Солдатенко Ю. О., Пономаренко О. В. Формування та розформування довіри до влади : комунікаційні стратегії президента України під час війни та фактори зниження їхньої ефективності // Соціологія. 2024. № 3–4. С. 35–51
29. Удовик О., Москаленко О., Килимник Є., Сахарова А. Подолання цифрового розриву в Україні : людиноцентричний підхід / Програма розвитку ООН (UNDP). 2020. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/blog/podolannya-tsyfrovoho-rozryvu-v-ukrayini-lyudynotsentrychnyy-pidkhid> (дата звернення: 20.02.2026).
30. Філатов В. В., Кравцов О. В. Публічна діджиталізація та е-демократія : сучасні інструменти, проблеми і моделі регулювання // Актуальні проблеми у сфері публічного управління. 2024. № 6. С. 156–161.
31. Кононенко В. В., Дзевелюк М. В. Технології електронної демократії у роботі органів місцевого самоврядування в Україні як інструменти запобігання корупції. Вінниця : Вінн. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, 2025. 28 с.
32. Approval ratings of government and social institutions // Ukraine Elections. URL: https://ukraine-elections.com.ua/en/socopros/approval_government (дата звернення: 25.02.2026)
33. Загальна ситуація в Україні. Барометр - грудень 2025 // Центр соціальних та маркетингових досліджень «СОЦИС». 2025. URL: <https://socis.kiev.ua/ua/2025-12-24/> (дата звернення: 26.02.2026)

34. Індекс сприйняття корупції 2025 // Transparency International Ukraine. 2026.
URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2025/> (дата звернення: 02.03.2026).
35. Ставлення населення України до соціально-політичної ситуації // Київ. міжнар. ін-т соціології (КМІС). 2024.
URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1414&page=1> (дата звернення: 10.03.2026)
36. Пирожкова А. С., Домріна М. К., Ковтун М. С. Електронне врядування в Україні : інновації, виклики та перспективи розвитку // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер. : Право. 2025. № 88, ч. 3. С. 120–135.
37. Відкриті дані для прозорості влади : перші кроки та виклики // LB.ua. 2024.
URL:https://lb.ua/blog/observatory_democracy/625060_vidkriti_dani_prozorosti_vladi.html (дата звернення: 13.03.2026)
38. Дзевелюк М. В. Вплив електронного урядування на трансформацію функціонування сучасної держави // Збірник наукових праць Вінн. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Сер. : Педагогіка і психологія. 2023. Вип. 45. С. 67–75.
39. Коваленко О. В. Стратегування комунікацій у сфері державного управління : аналіз упроваджень в Україні // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. Вип. 5. С. 45–60.
40. Грамчук М. Інтегрована модель «Smart City» як чинник цифровізації та екозбалансованого розвитку : соціально-філософський аналіз // Humanities Studies. 2025. Вип. 23. С. 26–34.
41. Government at a Glance 2025 [Електронний ресурс]. Paris : OECD, 2025.
URL: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2025_0efd0bcd-en.html (дата звернення: 16.03.2026).
42. Синегубов О. В., Бортнік О. Г. Прозорість як вимір якості цифрового правосуддя : європейські стандарти для України // Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 12. С. 77–89

43. Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. Аналітичні матеріали щодо відкритості та участі громадян у публічному управлінні URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42471.pdf> (дата звернення: 17.03.2026).
44. Public Ethics // Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/centre-of-expertise-for-multilevel-governance/public-ethics> (дата звернення: 18.03.2026).
45. Пашенко І. І. Застосування європейських стандартів запобігання корупції в Україні // Збірник наукових праць Вінн. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. 2024. С. 112–120.
46. Guidelines on Public Ethics [Електронний ресурс]. Strasbourg : Council of Europe, 2020. URL: <https://rm.coe.int/1680ac7747> (дата звернення: 20.03.2026).
47. Кравчук Н. В. Електронне урядування в Україні : правові аспекти та перспективи розвитку // Вісник Ужгород. нац. ун-ту. Сер. : Право. 2025. № 1. С. 45–60.
48. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова КМУ від 3 лист. 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.03.2026).
49. Дослідження корупції // Нац. агенство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/> (дата звернення: 24.03.2026).
50. Медіаграмотність як складова інформаційної безпеки суспільства // М-во культури та інформаційної політики України.
URL: <https://mkip.gov.ua/content/mediagramotnist.html> (дата звернення: 26.03.2026)
51. Пасічник В. Розвиток відносин між Україною та ЄС в рамках Угоди про асоціацію // Інституційні аспекти державного управління в умовах європейської інтеграції : матер. наук. заходу (19 квіт. 2024 р.). 2024. С. 89–97